

İZZET ERŞ

KUTSALIN YORUMU

BEYAZ BAYKUŐ: 51

FELSEFE: 4

İZZET ERŞ / KUTSALIN YORUMU

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumaliođlu
Genel Yayın Yönetmeni: Özlem Küskü
Yayın Koordinatörü: Kaan Cumaliođlu
Editör: Özlem Küskü
Son Okuma: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İzzet Erş
Sayfa Düzeni: Melike Dođan
Sosyal Medya-Grafik: IŐil Ilgıt ŐimŐek

Beyaz BaykuŐ: Haziran 2021
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN: 978-625-441-310-0

© Beyaz BaykuŐ
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 NiŐantaŐı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42 - Faks: (0) 212 252 22 43
www.beyazbaykus.com

facebook.com/ beyazbaykusyayinlari

twitter.com/ beyazbaykusy

instagram.com/ beyazbaykusyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak

Sertifika No. 48625

Maltepe Mahallesi

Hastane Yolu Sokak No. 1/6

Zeytinburnu / İstanbul

Beyaz BaykuŐ Yayınları, Destek Yayınları'nın tescilli markasıdır.

İZZET ERŞ

KUTSALIN YORUMU

Kutsal Metinler Üzerine
Hermenötik Denemeler

*Her başarının ardında bir kadının olduğu söylenir.
Arkalarda bir yerde değil,
daima yanı başımda bulduğum zarif kadına,
eřim Selin'e teőekkürlerimle...*

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ / 11

ÖNSÖZ / 13

3. BASIMA ÖNSÖZ / 15

KUTSAL METNİ OKUMA BİÇİMLERİ / 17

HERMENÖTİK OKUMALAR / 31

MUHKEM VE MÜTEŞABİH OKUMA / 51

TASAVVUFİ OKUMA BİÇİMLERİ / 59

TEVHİDİ OKUMALAR / 67

GİZLİ ANLATICININ MEKÂNI: PLOT ALAN / 79

KUTSALIN TEMELİ / 87

ADAM KADMON VE İNSAN-I KÂMİL / 91

İNSANIN VARLIK MERTEBELERİ / 133

YABANCILAŞMA / 137

MANEVİ SOFRALAR / 151

İRFAN SOFRALARI / 165

MONOLOG / 171

KİTABI YENİDEN YAZMAK / 175

FELSEFE VE PEYGAMBERLİK / 179

HERMES TRİSMEGİSTUS / 183

SİBERNETİK TEOLOJİ / 187

MUHAMMED'İN DİNİ / 191

HERMENÖTİK, TİPOLOJİ VE HÜKÜM / 199

KÂBE'NİN SÜTUNLARI / 203

TANRI'NIN BAĞIŞLAMASI ÜZERİNE / 211

BAŞLANGIÇTA / 215

GOLEM: İNSAN YAPMAK / 219

BAŞLAR VE AYAKLAR: DÖRTLÜ ÂLEM TASAVVURU / 231

SEMİTİK KAYA / 239

PARLAYAN YILDIZ / 243

MİRYAM VE MERYEM / 247

SAM'IN ÇADIRINDA OTURAN YAFET / 253

LUT KAVMI / 259

GERİ DÖNÜP BAKMAMAK: / 263

LUT'UN KARISI VE MUSA / 263

MISIR'DAN EDEPLE ÇIKMAK / 267

KÖLELİK VE ÇIKIŞ / 271

HIDRUN VE HADARİ / 279

HIZIR'I GÖRMEK / 285

MUSA VE TAHAYYÜLÜNDEKİ RAB / 289

BALIK SEMBOLÜ / 299

KÂFİR KAVRAMI ÜZERİNE / 305

TORA'DA AMON KAVRAMI / 309

DAVUD'UN SOYUNDAN GELECEK MESİH / 315

RUH'ÜL KUDÜS İLE VAFTİZ / 319

TANRI'NIN İSİMLERİ ÜZERİNE / 323

RABB'İN İNDİNDE TOPLANMAK / 341

RAB KORKUSU VE RAB KAYGISI / 349

DÜNYADA KAYGILI OLMAK / 355

ALLAH İLE YÜRÜMEK / 363

NUH'UN GEMİSİ / 375

İBRAHİM'İN KIZ KARDEŞİ / 379

İBRAM-I HALVET, İBRAHİM-İ CELVET / 385

YUSUF'UN KUYUSU / 389

SEÇİLMİŞLİK, DOMUZ VE HABERCİ YUNUS / 401

KULUMUZ EYÜP'Ü DE ZİKRET / 417

ŞİMŞON VE ASLAN / 421

ERDEN NEHRİ'Nİ TERSİNE ÇEVİRMEK / 427

DAVUD VE SÜLEYMAN'DAKİ HÜKMİ FARK / 437

YERUŞALAYİM, RABB'İN SAĞ ELİ / 439

ERE VARMAMIŞ İSRAİL KIZI / 443

RABB'İN SÖZÜNÜ TAŞIMAK / 447
İNKÂR VE İKRAR / 451
İKİ EFENDİYE KULLUK / 455
YERYÜZÜNÜN YÜKSEK YERLERİ / 459
KİLİSE BABALARI / 463
HİRİSTİYAN TEOLOJİSİNİ ANLAYAMAMAK ÜZERİNE / 473
HİRİSTİYANLIKTA SEVGİ OLGUSU / 483
HİÇ / 489
MEZMUR / 493
HİCRET: İNSANIN İÇSEL GÖÇÜ / 495
ALLAH'IN KULU OLMAK / 503
EY ÖRTÜLERE BÜRÜNEN! / 507
HAZRET-İ ALİ VE MUAVİYE / 511
MELİK VE MALİK / 517
MOLEK / 519
SON SÖZ / 523
MİNİ SÖZLÜK / 525
KAYNAKÇA / 529
TABLOLAR / 538
DİZİN / 545

*Elimden tutup ayađa kalkmayı,
yürümeđi ve daha nicesini öğretene,
Metin Ağabey'ime...*

*“RAB büyüktür ve çok hamde lâyıktır;
Ve onun büyüklüğüne akıl ermez...
Celâlinin izzetli haşmetini ve şaşılacak
işlerini derin düşüneceğim.”
Mezmun 145:3-5*

SUNUŞ

Dini metinler ve içerdđi öyküler, hiç şüphesiz özneleri olan peygamberler gibi tarihseldir. Tarihin belirli bir döneminde ortaya çıkmışlar ve peygamberler aracılığıyla belirli mesajlar vermişlerdir. Peygamberler etraflarındaki insanlarla, ümmetleriyle birlikte ortak bir yaşam paylaşmışlardır. Eğer bu insanları ve onların söylemlerini sadece tarihsel birer olay olarak kabul edersek, bu söylemlerin hükümlerinin tamamlandığı ve ortadan kalktığı anlamına gelir. Görünür değildirlir ve artık geçerlilikleri de olmaması gerekir.

Lakin bu insanların yaşantılarında ve dile getirdiklerinde ruh ve akıl varsa, bedenleri ortadan kalkmış olsa dahi kelimeleriyle yaşamaya devam ederler ve aklımızda yeniden dirilirlir. Söylemlerinin içindeki ruhani yan bizim içimizde de ortaya çıkar ve ruhsal bir deneyim yaşarız. Tüm bunlara insani cevher, yaşam, ruh, duyu, tecrübeler ve ilişkiler eşlik eder, her birinin özündeki fıtrat ise düşüncedir.

Düşüncenin eşliği duyuların varoluşunu, bilgiye ulaşmamızı ve ruhsal yaşamımızın bilincine varmamızı sağlar. Düşünce olmadan tanıklık da olmaz. Bu nedenle dinin özü tanıklıktır. Bu tanıklık bilimdeki tanıklıktan farklı değildir. Bilimde de eşyaya, olaya, olguya, deneylere düşüncemizle tanıklık ederiz. Örneğın doğadaki bir çiçeği duyularımıla algılamam ama düşüncem eşlik etmezse hiçbir anlamı olmaz. Burada gören zatı temsil eden *sıfat* olarak düşüncedir.

İnsanın yaşantısındaki en içsel niteliği ruhtur denir ama o ruhun özbilinci yine düşüncedir. Dolayısıyla düşünce “en iç” olandır. Öyleyse düşüncede var olan, düşüncede dile getirilen, yeniden diriltilen tin/ruh evrenseldir ve her zaman diridir. Geçmişte ortadan kalkmış, geçip gitmiş değildir. Bu nedenle ne peygamberler, ne azizler, ne de sanat-

çılar ortadan kaybolmuşlardır. Hepsi bizde mevcutturlar. Eğer onları zikredersek dirilirler. *Efela tezekkerun*,¹⁻² *eğer anımsıyorsanız*. Anımsadık, hatırladık. Sonra; *efela tefekkerun*. Yani anımsadığınızı tefekkür edin. Tefekkür ettiğimizde aktif hale geliriz.

Tezekkürde (hatırlamada) pasifizdir, almakla meşgulüdür. Tefekkür etmeye başladığımızda tin bizde aktif hale gelir. Kutsal metinlerdeki ilahi söylemler üzerine tefekkür bizleri kitabın özneleri duruma getirir ve kitabın bizde dirilmesini sağlar. Bu metinlerin aktif özneleri haline gelmek tefekkürle; düşünce ve yorumlarla katılmakla mümkündür.

Metin Bobaroğlu

31 Mayıs 2018

Büyükada

1 Kur'an-ı Kerim, çev. Süleyman Ateş. Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul, 1975.
Nahl Sûresi 16/17

2 Kitap boyunca yapılan Kur'an-ı Kerim alıntıları yine bu çeviriden olacaktır.

ÖNSÖZ

Kutsal bir metne *dokunmak* her şeyden önce bir risktir. Ona *inanmayı* değil onu samimi olarak *anlamayı* istediğimizde karşımızda koca bir tarihin yükünü buluruz. Tarih boyunca insanların kitabı taşıdığı gibi, kitap da insanı taşıdığından, bu yük hem kitabın kendisine hem de onu anlamak isteyenine aittir. Sayfalar bir kez açıldığında artık yasak meyvenin ilk ısırığı alınmıştır ve kadim yolculuk başlar. O noktada insanın kendi kavrayışı ve kendisine lütfedilmesini umduğu anlayıştan başka bir dayanak bulunmaz.

Kutsal metinler kelimelerden oluşurlar. Ve şüphesiz kelimeler bir konuyu ifade etmek için kullanılan belirli bir dile aittir. Tanrı söyledikleri anlaşıl-sın diye insanlara onların dilleriyle konuşur. Anlatılana kulakları kapatmak onu sorgusuzca kabul etmek veya toptan reddetmek içindir. Samimi bir yöneliş bu tavırların her ikisini de kabullenemez. İnsan zekidir. Zekâsı onu anlamaya sürükler. Bu anlama çabası mutluluk verici de olabilir yıkıcı da. Kutsal bir metne dokunmak bu nedenle baştan sona risktir.

Yazılanı anlamamak veya onu yanlış anlamak bir kurtuluş yaratmaz. Kitabın sayfaları Pandora'nın kutusu gibi açılır. Anlamak satır aralarına sıkışan bir umuttur sadece. Peki insan gerçekten Tanrı'nın ne dediğini anlayabilir mi? Tanrı'nın ne demek istediğini, beklentilerini doğrudan Tanrı'nın söylemek istediği şekilde anlayabilir mi?

Tanrı'nın niyetini anlamakta *onlardan biri gibi*¹ olabilir mi? Bu sorular yanıtını hermenötik denilen yorumlama etkinliğinde bulur.

Bu bilimin modern dönemdeki önemli isimlerinden Dilthey'in ifadesiyle *hermenötik*, bir yorumlama sanatıdır. Öyle ki yorumcu kendini, kendi düşüncesiyle inşa eden bir sanatçı olarak bulur. Yorum, sınırları katı çizgilerle belirlenmiş tümüyle ussal bir etkinlik olarak görülemez. Tersine, o boşlukların sezgiyle ama bütünsel aklın sezgisiyle doldurulduğu ciddi bir inşaatır. Hermenötik bir *yorum*, ilkesiz keyfiliklere rahatça ve umursamazca teslim edilebilecek bir düşünce etkinliği değildir. Sırf bu nedenle samimi bir yo-

1 Tora, *Tekvin* 3:22